

Toolkit voor campagne sociale veiligheid in de online leeromgeving

1. Over de campagne en deze toolkit

Hoe wij ons gedragen heeft invloed op anderen. Ook als we online in contact zijn met elkaar, bijvoorbeeld in WhatsApp-groepen, discussion boards op Brightspace, of in de chat tijdens online colleges, zijn er richtlijnen om rekening mee te houden. De universiteit is een academische omgeving, en daarom gelden er richtlijnen over omgangsvormen die anders kunnen zijn dan die in bijvoorbeeld een privé WhatsApp-groep.

Om studenten hiervan bewust te maken start de Universiteit Leiden een campagne. We hebben een illustratie en een heel concreet lijstje *Do's* ontwikkeld in samenspraak met studenten. We moedigen hiermee iedereen binnen de universiteit aan om even stil te staan bij ons online gedrag en geven tips die een fijne studieuomgeving bevorderen. Het is geen rocket science, maar door er samen aandacht voor te vragen en stil te staan bij de invloed van ieders gedrag, dragen we bij aan de sociale veiligheid in online leeromgevingen.

Om bekendheid te geven aan deze *Do's*, hebben we jouw hulp nodig: jij kunt de middelen inzetten in online groepen die je beheert of hier aandacht voor vragen tijdens een college. In deze toolkit delen we de beschikbare middelen met je en lichten we de campagne nader toe.

Samen dragen we zorg voor een fijne, veilige leeromgeving. Ook als we online met elkaar communiceren.

Wie kan de middelen inzetten?

De illustratie en het lijstje *Do's* zijn gemaakt om te delen in online groepen die gebruikt worden in het onderwijs. Iedereen die deze online groepen beheert, bijvoorbeeld als docent, mentor of tutor, kan deze tools inzetten. Ook als beheerder van een online groep kun je gebruikmaken van deze toolkit, bijvoorbeeld in het kader van de studievereniging of peer support group. Tijdens een bijeenkomst, zoals een college, kun je gebruikmaken van de slide die we aanbieden met *Do's*.

Ben je beheerder van een groep die al eerder is opgericht? Ook dan kun je uiteraard de afbeelding en *Do's* delen.

2. Instructie

Online groepen (zoals WhatsApp en Discord)

Ben je beheerder van een online groep of community, dan kun je de illustratie en de *Do's* daar delen in de chat. Dit doe je bij voorkeur wanneer je een nieuwe groep start, zodat van begin af aan duidelijk is welke huisregels er zijn. Je kunt zelf een inleiding schrijven voordat je de illustratie met de *Do's* deelt. Een voorbeeld dat je zelf verder kunt aanpassen:

Welkom in deze groep. Samen dragen we zorg voor een fijne, veilige leeromgeving binnen de Universiteit Leiden. Ik deel daarom graag een aantal Do's voor deze [Whatsapp-groep/online community] waar je in online omgevingen die je privé gebruikt misschien minder bij stilstaat.

Vervolgens deel je in het tweede bericht de illustratie met de *Do's*. Zo zijn de *Do's* op een later moment makkelijk terug te vinden als je tussen de gedeelde afbeeldingen in de groep zoekt. De *Do's* zijn er voor iedereen: deze kopieer je zonder wijzigingen. We raden aan om de *Do's* ook te kopiëren naar de groepsomschrijving.

Do's:

- Ga respectvol met elkaar om. Roddelen, pesten, discriminatie, grof taalgebruik, buitensluiten of (seksueel) ongewenst gedrag accepteren we niet, online of offline.
- Onthoud: er zit een echt mens achter ieder beeldscherm en toetsenbord.
- Respecteer de ervaring en emoties van een ander, jij bepaalt niet of een tekst, sticker of afbeelding voor iemand anders wel of niet kwetsend is.
- Respecteer elkaars privacy. Deel alleen persoonlijke informatie van iemand na instemming.
- Neem verantwoordelijkheid voor wat je zegt, ook in een grote groep. Laat je niet meeslepen door anderen.
- Wijs elkaar indien nodig op deze *Do's*.
- Leg je telefoon even weg als de emoties hoog oplopen. Vervolg het gesprek offline om samen tot een oplossing te komen.
- Heb je behoefte aan advies of steun? Neem contact op met de beheerder van deze groep of kijk op [de website](#) bij wie je terecht kunt.

Het doel is dat iedere deelnemer bewust wordt gemaakt van de eigen invloed op een fijne leeromgeving, hoe je hier een positieve bijdrage aan kunt leveren en om duidelijk te maken wat de kaders zijn van een academische leeromgeving. Dit begint met een aanpak die ervoor zorgt dat studenten zich op een gelijkwaardige manier benaderd voelen. Denk hierbij ook aan taal: kies voor Engels als niet iedereen Nederlandstalig is en communiceer dit in het openingsbericht.

Mocht er sprake zijn van ongepast gedrag in de groep, kan kun je elkaar heel concreet op de *Do's* wijzen. Dit kun je als groepsbeheerder doen, maar ook andere deelnemers in de groep kunnen elkaar hieraan herinneren. Wanneer er sprake is van ongewenst of grensoverschrijdend gedrag, is het belangrijk om hierbij stil te staan. Jij hoeft niet te oordelen of de oplossing te vinden, maar geef een signaal af dat je het ziet als er iets voorvalt. Doordat je erkent dat er een probleem is, steun je een ander. Ga naar de studieadviseur, opleidingsvoorzitter of vertrouwenspersoon als je advies nodig hebt.

Voorbeeld voor de groepsomschrijving

Voorbeeld voor het chatbericht

Online onderwijs (zoals Kaltura en MS Teams)

Als je online onderwijs geeft, kun je ervoor kiezen om de *Do's* als tekst in de chat te delen aan het begin van het college. Wil je de *Do's* expliciet benoemen tijdens een college of in de mentorgroep? Dan kun je ook de PowerPoint slide laten zien aan het begin van de bijeenkomst.

Brightspace

Wil je de illustratie en *Do's* delen in een Brightspace-omgeving? Doe dat gerust!

3. FAQs

Waarom is deze campagne er?

Helaas komt grensoverschrijdend gedrag ook in de online leeromgeving regelmatig voor. Hiervan wordt soms melding gemaakt. De universiteit heeft besloten om sociale veiligheid in de online leeromgeving aandacht te geven, met als doel iedereen bewust te maken van ieders bijdrage aan een veilige leeromgeving, wat je kunt doen als je grensoverschrijdend gedrag ervaart en waar je steun kunt vinden. Sociale veiligheid is een voorwaarde om goed te kunnen studeren en werken binnen de universiteit.

Academische vrijheid en vrijheid van meningsuiting

Universiteit Leiden hecht groot belang aan academische vrijheid. Academische vrijheid zorgt voor vrije ruimte om onderzoek te kunnen uitvoeren, bevindingen te kunnen rapporteren en onderwijs te

ontwikkelen. Voor het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek en onderwijs bestaat een aantal basisprincipes: eerlijkheid, zorgvuldigheid, onafhankelijkheid en verantwoordelijkheid. Vrijheid van meningsuiting is hiervoor een voorwaarde. Het uitgangspunt is hierbij binnen onze universitaire gemeenschap dat uitspraken en perspectieven niet mogen leiden tot belediging, vernedering, uitsluiting of discriminatie van anderen.

Wat kan ik antwoorden bij vragen over de campagne?

Je kunt verwijzen naar de campagnepagina. Hier vind je meer informatie over de [campagne Sociale veiligheid in de online leeromgeving](#).

Wat moet ik doen? Ik krijg negatieve reacties op de illustratie en/of de Do's

Iedereen kan anders reageren op de inhoud van deze campagne. De respons kan ook negatief zijn. Je kunt aangeven dat de Do's zijn opgesteld door de universiteit, in samenspraak met onder andere studentenvertegenwoordigers. De Do's zijn bewust positief geformuleerd, om sociale veiligheid te stimuleren en tips te delen. De illustratie is een uitnodiging om even stil te staan bij online sociaal contact in de leeromgeving en het gesprek hierover te openen.

Wat is discriminatie?

De universitaire gemeenschap is divers: medewerkers en studenten hebben zeer verschillende achtergronden en identiteiten. Tegelijk zijn wij vanuit de wet gezien gelijkwaardig. Discriminatie gaat over ongelijke behandeling: het anders behandelen, achterstellen of uitsluiten van mensen op basis van hun persoonlijke kenmerken of achtergrond. Denk bijvoorbeeld aan een lagere beoordeling voor hetzelfde werk vanwege aannames over je identiteit of afkomst.

Vormen van uitsluiting zijn echter niet beperkt tot ongelijke behandeling met opzet. Er zijn veel verschillende manieren waarop op directe of indirecte manier onderscheid gemaakt wordt en vooroordelen spelen in de alledaagse praktijk, zo ook op online fora. Opmerkingen, grappen, en uitlatingen waarbij vooroordelen en aannames worden versterkt, wanneer een groep als minderwaardig, en de andere superieur en als norm neergezet worden hebben gevolgen voor jezelf en anderen. Racisme, homofobie, transfobie, validisme, en seksisme zijn gebaseerd op gedachtengoed dat hiërarchie tussen groepen in vorm van angst, vooroordelen, bejegeningen, agressie en discriminatie versterkt. Respect voor elkaar betekent dat je met elkaar op gelijkwaardige manier omgaat en in je uitlatingen en gedrag anderen niet bejegt, direct of indirect verkleint of grappen over anderen maakt.

Wat is seksisme?

Seksisme is gedrag dat zich richt op aannames en vooroordelen tegen vrouwen en mannen. Denk aan stereotypen over vaardigheden en het karakter van mensen op basis van hun geslacht.

Wat is racisme?

Racisme is een ideologie of opvatting waardoor mensen op basis van hun afkomst of uiterlijk als minderwaardig worden beschouwd. Racisme kan zich uiten zowel in bewuste als onbewuste uitlatingen, daden en gedragingen en als integraal onderdeel van bestaande structuren en instellingen. Islamofobie, antisemitisme en xenofobie zijn vormen van racisme. De verwachting dat een persoon van kleur minder slim is, of wantrouwen of deze werkelijk een student van de Universiteit is, is verbonden met deze vooroordelen en gedachtengoed.

Wat is validisme

Validisme is discriminatie, marginalisering en stigmatisering van mensen met een functiebeperking. De aanname dat een gezond lichaam, mobiliteit, visie en gehoor de norm zijn, en wie dat niet heeft minderwaardig is, is een vorm van validisme. Voorzieningen voor studenten en medewerkers met een

beperking zijn geen 'extraatje' maar een manier waarop verschillende behoeftes erkend en ondersteund worden.

Wat is homofobie? Wat is transfobie?

Homofobie betekent letterlijk angst voor homo- en biseksuele oriëntaties en gedrag. Transfobie is angst voor transgenderidentiteiten en andere genderidentiteiten en hun gedrag. Heteronormativiteit betekent dat heteroseksualiteit als norm beschouwd wordt (bijvoorbeeld de aanname dat iedereen valt voor iemand van het andere geslacht). Dat leidt tot situaties die als uitsluiting ervaren kunnen worden.

Waar kan ik meer leren over dit onderwerp?

Studie- en studentenverenigingen kunnen trainingen volgen om meer kennis op te doen over verschillende vormen van uitsluiting en over het creëren van safer spaces. Neem contact op met het Expertisebureau D&I voor meer informatie (diversiteit@leidenuniv.nl)

Wat verstaan we onder seksueel ongewenst gedrag?

Elke vorm van seksueel gedrag dat door de persoon die het ondergaat als ongewenst of gedwongen wordt ervaren, is seksueel ongewenst gedrag. Dit wordt ook wel seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksueel geweld genoemd. Online seksueel ongewenst gedrag is bijvoorbeeld:

- Intimiderende/grensoverschrijdende opmerkingen of (online) berichten.
- Zonder toestemming verspreiden van seksueel getint beeldmateriaal of berichten, of dreigen dit te doen.

Lees hier meer over wat je kunt doen bij [ongewenst gedrag](#).

4. Contactpersoon bij vragen

Heb je vragen over de campagne *Sociale veiligheid in de online leeromgeving*, neem dan contact op met team student well-being: studentwellbeing@sea.leidenuniv.nl

Bijlages

- Illustratie
- Do's
- Collegeslide met de Do's
- Link naar website